

Amics de la Sardana

Novembre 1976

C/. Comerç, 4 - Vilanova i la Geltrú

**de l'Agrupació
Excursionista
TALAIA**

Els instruments de cobla i els seus executants

Capítol II: Flabiol i tamborí

El flabiol i el seu company inseparable el tamborí, són els instruments més antics de la cobla, car els trobem presents a les cobles "de joglars i ministrils", que es perden en la memòria dels segles. Igualment formen part de l'anomenada "cobla de tres quartans", al costat de la tarota i la cornamusa. Instruments molt poc evolucionats, tant el flabiol com el tamborí conserven una estructura gairebé idèntica a la que tingueren en plena Edat Mitjana.

Amb el seu aire pastoril i la seva primària rusticitat, el flabiol ha esdevingut un instrument molt característic dins la cobla, sobretot per la seva intervenció en les entrades i els contrapunts de les sardanes, intervenció que ja es produïa en els temps del contrapàs i de la sardana curta.

La sonoritat

El flabiolaire toca aquest instrument amb la mà esquerra, els dits de la qual, ajudant-se de les claus, tapen i destapen alternativament els seus forats. El seu so és agut i feble i pot recordar vagament el refilet d'un ocell. Un bon instrumentista assoleix uns resultats musicals notables a partir del flabiol, malgrat les moltes limitacions que aquest presenta.

Amb la mà dreta el flabiolaire fa repicar el tamborí, tot servint-se d'una baqueta. Pel fet d'ésser accionat amb una sola mà, el tamborí sols permet ritmes molt elementals. El seu toc sec subratlla el ritme de la cobla amb eficàcia innegable.

En el llibre "La sardana" (Vol. II - Ed. Bruguera), Lluís Albert dedica al flabiol un comentari molt escaient: "El flabiol és un instrument imperfecte en alt grau. Es del tot impossible de trobar-ne un de ben afinat. La traça dels flabiolaires arriba a aconseguir una afinació acceptable en els passatges de

notes llargues (les menys usades en aquest instrument), forçant el so amb el llavi, però mai en passatges ràpids (els més característics). Tocat amb una sola mà, les seves possibilitats d'execució vénen a ésser molt limitades. A més d'una notable feblesa en les notes greus i d'un matís punxent en les agudes, és mancat totalment de possibilitats d'expressió. Però té una aplicació insubstituïble en els passatges de caire pastoril i en els ornaments i trinos amb què pot subrratllar les cadències de la melodia que porti un altre instrument".

Constructors de flabiols

Els flabiols es construeixen amb fusta del banús, que posseix una gran duresa. Els models antics eren només de fusta. Actualment porten incorporada una part metàl·lica a les claus, o bé, en algun cas, a l'embocadura. Gairebé tots els artesans dedicats a la construcció d'instruments de cobla han confeccionat flabiols. Cal esmentar, doncs, els Llantà, de Sant Feliu de Pallarols (Garrotxa); els Soldevila "Catroi", de Figueres (Alt Empordà); els Fabra, de Girona (Gironès); els Pardo, de la Bisbal (Baix Empordà), etc. Segons el parer dels entesos, alguns dels millors exemplars de flabiols són els deguts als Soldevila "Catroi", de Figueres.

Antigament el tamborí era fet de fusta, i les dues badanes, de pell de cabra, es tensaven per mitjà d'un cordó que les unia. En l'actualitat la seva estructura externa és metàl·lica.

Segons indica Lluís Albert a l'obra abans esmentada, algunes vegades el tamborí havia portat acoblada una petita campana. Existeixen algunes sardanes de Pep Ventura amb tocs de campana a càrrec del flabiolaire i fins i tot alguna amb cascavells incorporats (també a càrrec del flabiolaire), per exemple "El traginer" del mestre Joan Carreras i Dagas.

No existeix cap mena de tractat o mètode per a fer l'aprenentatge del flabiol, instrument que tot sovint adopten els músics encarregats del saxo el clarinet o la flauta. Per la seva relativa facilitat d'aprenentatge, alguns instruments de la cobla (flabiol i trombó sobretot) són encomenats molt sovint a músics que s'incorporen a les cobles-orquestres i només coneixen algun instrument de la formació de música lleugera (ballables).

Un flabiolaire genial

El primer gran flabiolaire, i probablement el més important de tots, va ésser en Pere Rigau "Barretó", de Torroella de Montgrí (1868-1909), fill del fiscornaire Joan Rigau "Barretó", capdavanter de la cobla "El Barretó" (o "Els Barretons") de l'esmentada localitat. En Pere Rigau ha estat considerat un dels millors flabiolaires de tota la història de la sardana. Excel·lent instrumentista, compositor, director de cobla i pedagog, portà a cap, en tots aquests terrenys, una tasca molt brillant, dissortadament interrompuda als quaranta anys. L'any 1884 fundà, a Torroella, la cobla "Els Montgrins", degana de les actuals, de la qual fou el primer director artístic. La seva sardana de flabiol "La cançó de l'ocellet" ha esdevingut una peça antològica.

El compositor i antic instrumentista de tenora, Josep Baró i Güell, qui de molt jove havia sentit tocar en Pere Rigau, va fer revivre el record de les interpretacions d'aquest músic genial (a "Recordança" - Calella, 1962): "L'admiració l'acaparava en Pere Rigau "Barretó" qui, a més d'ésser un dels principals

compositors de sardanes de la seva època, fou també un excellent flabiolaire. El que més embadalía a la gentada que l'escoltava era el ritme airós que sabia donar a la dansa.

Tant i tant ho ponderaven, que recordo haver oït explicar que, més d'una vegada havia posat una peça d'argent de dos ralets —moneda ben xica, per cert— entre la pell del tamborí i la baqueta i, fent uns redobles i tremolins i sense perdre el ritme de la sardana, no l'havia deixada caure mai”.

Contemporani d'en Pere Rigau “Barretó” fou el flabiolaire Robert Mercader, de Celrà, fundador i primer director de La Principal de la Bisbal.

L'avi Rau

Un altre flabiolaire de fama gairebé llegendària va ésser en Baldomer Pastells, “L'avi Rau”, d'una família de músics de Castelló d'Empúries, que va pertànyer a les cobles de l'esmentada vila, “L'Empordanesa” (més coneguda per “Agramont”), de la qual era director Antoni Agramont, i “Els Rossinyols”, que dirigia Pau Guanter “Rossinyol”. Flabiolaires de gran anomenada foren també: Ramon Paulís, de Sant Feliu de Pallarols; Enric Sans, de la cobla “L'Art gironí”; Joaquim Torrent, de La Principal de la Bisbal; Narcís Oliveras, de Sant Joan de les Abadesses; Ramon Tasis, de l'Escala; Josep Gravalosa, el conegut compositor, que de jove havia estat vinculat a diverses agrupacions, entre elles La Principal de Palafrugell, “La Selvatana”, “Barcelona” i l’Orquestra Pau Casals”, sempre en la faceta de flabiolaire.

Més propers a nosaltres apareixen el conegut flabiolaire Pere Moner, de la Canya, mort en data no pas gaire llunyana, vinculat durant molts anys a la cobla “Barcelona”, i en Josep Morell, actualment retirat, que havia estat fundador de la cobla “Costa Brava”, de Palafrugell.

FLABIOLAIRES ACTUALS

Entre els músics que avui es troben en actiu, els millors flabiolaires són, sense cap mena de dubte, el mestre Lluís Buscarons, de la cobla “Ciutat de Girona”, i en Josep Vilà, de La Principal del Llobregat. Cal remarcar que el mestre Lluís Buscarons, magnífic instrumentista de flauta i saxo baríton, extraordinari flabiolaire i notable pedagog, compositor i director de cobla, és nét del famós flabiolaire Baldomer Pastells, de qui hem parlat anteriorment, a la memòria del qual va escriure la seva coneguda sardana de flabiol “L'avi Rau”. Lluís Buscarons, que ha portat a cap una valuosíssima tasca divulgadora de sardanes de flabiol, toca l'instrument que havia estat del seu avi, un “Catori” magnífic, reformat posteriorment per en Fabra, de Girona.

Un altre bon flabiolaire és el mestre Narcís Paulís, estimable compositor, fill del ja esmentat Ramon Paulís, actualment flabiolaire de la cobla “Ciutat de Barcelona” i vinculat anys enrera a diverses formacions de gran prestigi, entre elles “L'Art gironí”, “Els Montgrins”, “Barcelona-Albert Martí”, etc. Un dels temps de la seva suite per a cobla “La Garrotxa” està encomenat gairebé totalment al flabiol.

Altres flabiolaires contemporanis dignes d'esment són: Francesc Cortada (“La Selvatana”), Narcís Vendrell (“Maravella”), Felip Vila (“Barcelona”), Ri-

(Segueix)

CALÇATS
BERTRAN

Plaça de les Cols, 1

Tel. 893 04.14
VILANOVA I LA GELTRU

CREDITAL s|a

Tècnica i qualitat al
seu servei

Ctra. Matadepera, 110 - Tel. 2860258
2860308 - TERRASSA

Sant Gregori, 12 - Telèfon 8931339
VILANOVA I LA GELTRU

LA CABANA

C/. Poeta Cabanyes, 11, bis, dereta
Telèfon (93) 893 33 50

Concurs espontani de Sardanes

El passat dia 3 d'octubre, durant el Campament-Aplec de Tardor, tingué lloc el segon concurs espontani de Sardanes. Hi prengueren part onze colles.

La classificació fou la següent:

- 1.— Els Segadors
- 2.— Anella vivent
- 3.— La patosa desastrosa
- 4.— Sentiment català
- 5.— Llibertat
- 6.— Per un dia
- 7.— Mestral
- 8.— Improviçada
- 9.— Els donuts dansaires
- 10.— Tot i amb "patositat" guanyem la llibertat
- 11.— La colla de l'arrós

També hi hagué premi pel millor nom: Sentiment Català.

Els premis foren cedits gentilment pels magatzems Europrix.

ELS INSTRUMENTS DE COBLA I ELS SEUS EXECUTANTS

(Ve de la pàgina anterior)

card Parés Bastons ("Caravana"), tot i que en aquests moments i per necessitats de la cobla, toca un altre instrument), Pere Capdevila ("Canigó"), etc.

Il·lustració musical

En parlar de cada instrument em permetré la llibertat d'aconsellar alguns enregistraments discogràfics en micro-sole, que puguin servir d'il·lustració musical al lector. No esmentaré pas totes les gravacions existents, sinó només aquelles que per les seves característiques ofereixin un interès més positiu o bé es trobin més a l'abast del sardanista. Hauria calgut tenir en compte, potser, les velles gravacions discogràfiques de 78 r.p.m., a través de les quals quedaren perpetuades les interpretacions de diverses grans figures de la cobla, però la impossibilitat de localitzar-les, catalogar-les i tenir-les a l'abast, faria inútil aquest esforç.

Tornant al cas concret del flabiol, recomanaria la versió de "L'avi Rau" (Lluís Buscarons), deguda al mateix autor, amb la cobla "Els Montgrins" (RCA, 3L 14005); la popular sardana "Vora el niu" (Enric Sans), en versió de la cobla La Principal de la Bisbal, amb el tible Lluís Turet en funcions d'estimable flabiolaire (Discophon, Ster-53); "El rossinyol" (Josep Serra), per la cobla "La Selvatana", flabiol solista: Francesc Cortada (Regal, SEDL 19212) i "El canari encara salta" (Narcís Oliveras), per la cobla "Maravella", amb el flabiolaire Narcís Vendrell (Iberofon IB-45-1.209).

EUGENI MOLERO

MIRIM

Articles de pell i skay - Bosses
Cinturons - Carteres - Bitlleters
Maletes - Estoigs - Guants
Moneders - Articles de regal

General Mola, 11

SUIZA

Plaça 18 de Juliol, 1
Tel. 893 00 89
Vilanova i la Geltrú

Perfumeria PAQUITA

AMB ESTHETICIENNE

Diplomada en Estètica, Visagisme i Corporal

Sant Gregori, 20 - Telèfon 893 13 75 - Vilanova i la Geltrú

ACTIVITATS DE LA COLLA SARDANISTA VOLERANY

10 d'octubre. Concurs al Vendrell. Cobla: Melodia.

24 d'octubre. Matí: Concurs, a Banyoles. Cobles: Amoga i Maravella.

Tarda: Aplec, amb les cobles La Principal de la Bisbal, Ciutat de Girona, Selvatana, Amoga i Maravella.

CIUTAT PUBILLA

Ha estat designada, per l'Obra del Ballet Popular, la ciutat de Banyuls (Catalunya Nord) com a Ciutat-Pubilla de la Sardana de l'any 1977.

La nostra entitat organitzarà un autocar per poder assistir als actes del Pubillatge, que es celebrarà el 17 d'abril de l'any vinent.

La nostra enhorabona a Banyuls.

AUDICIO DE LA FIRA

El dia 14 de novembre, a dos quarts d'una del migdia, audició de sardanes, mb la cobla Sitgetana, a la Plaça del Carros, organitzada pels Amics de la Sardana (en col·laboració amb l'Ajuntament).

CURSETS DE SARDANES A LES ESCOLES

Membres de la nostra entitat han organitzat uns cursets de sardanes a les escoles de Vilanova. Volem que tots els nens i nenes sàpiguin BALLAR SARDANES. Es començarà el dia 23 d'octubre a l'escola Llebeig, els dissabtes a la tarda, a dos quarts de cinc.

CELEBRACIO DE LA VII DIADA DE L'ANELLA

El diumenge dia 17 d'octubre vam tenir el goig d'ésser acompanyats per la Cobla "Montgrins", al matí, amb motiu de la celebració de la Penya Espanyolista, a la qual encoratgem per les mostres de catalanitat que ens proporcionen amb els seus cartels en català, i a la tarda, dintre la Diada de l'Anella, organitzat pels Dansaires Vilanovins, pel segon aniversari de la colla de casats "Encara hi som".

A uns i a altres, la nostra enhorabona!

UNA ALTRE VEGADA

Un cop més i per tercera vegada consecutiva, ha resultat elegida Pubilla de Vilanova i la Geltrú 1976, la noia presentada pels Amics de la Sardana i component de la Colla Sardanista VOLERANY, la senyoreta Emília Papiol i Vera. Per molts anys!

CAMISERIA

CALSERRA

Gral. Mola, 28
Tel. 893 27 92

R A P R A

Recreo, 67 - Tel. 8934198
VILANOVA I LA GELTRÚ

Servei de reparació
de calentadors a
gas totes marques

Abonaments anuals

FLORISTERIA

El Campanar

P. Bernet

OBSEQUIS FLORALS

Garantia del bon gust

Plaça Rectoria, 4
Telèfon 893 14 66

T A X I S
TUTUSAUS

SERVEI NIT I DIA

Carrer Havana n.º 6
Tel. 893 01 33
Vilanova i la Geltrú